

Utlåtande 2012:162 RI (Dnr 305-2038/2011)

**Stockholm ska ansöka om och förbereda för att bli en
Fair Trade City.**

Motion (2011:60) av Emilia Bjuggren (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:60) av Emilia Bjuggren (S) om att Stockholm ska ansöka om och förbereda för att bli en Fair Trade City avslås med vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Emilia Bjuggren (S) har i motion (2011:6) föreslagit att Stockholms stad ska ansöka om och förbereda för att bli en Fair Trade City.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att Fair Trade Citys strävan efter att de mänskliga rättigheterna beaktas vid varors framtagande, att arbetare och odlare får skälig betalning för utfört arbete samt att barnarbete och olika typer av diskriminering motverkas, är beaktansvärt, men att det mot bakgrund av juridiska skäl är olämpligt att staden marknadsför rättvisemärkta produkter.

Mina synpunkter

Den pågående globaliseringen är i grunden mycket positiv. En positiv ekonomisk utveckling kommer fler till del i världen och en ökad levnadsstandard samt ökat informationsutbyte leder till att fler också ställer krav på och lever i länder med respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Samtidigt är det angeläget att Stockholms stad arbetar medvetet för att ta samhällsansvar och sociala och miljömässiga hänsyn i samband med upphandlingar. Vi vill se och kräver ansvarstagande hos stadens leverantörer av varor och tjänster. Därför har vi exempelvis nyligen skärpt kraven på samhällsansvar i samband med upphandling av stadens telefonitjänster.

Kommunstyrelsen har gett stadsledningskontoret i uppdrag att utreda möjligheten att införa krav på samhällsansvar i stadens upphandlingar och inarbeta detta i stadens upphandlingspolicy. Stadsledningskontoret ska återkomma med förslag till hur upphandlingspolicyn ska utformas i syfte att säkerställa att staden i så stor utsträckning som möjligt stöder en positiv global utveckling avseende mänskliga fri- och rättigheter.

Frågan om att Stockholm ska bli en "Fair Trade City" har varit föremål för behandling i kommunfullmäktige vid upprepade tillfällen sedan 2006, genom både interpellationer och motioner. Som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande är förslaget förenat med flera rättsliga tveksamheter. Staden bör i stället arbeta vidare på den inslagna vägen mot ökade krav på samhällsansvar i alla former av upphandling.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård och Tomas Rudin (båda S) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

- Bifalla motionen
- Utöver detta anföras

Faritrade-märkningen garanterar att vissa grundläggande mänskliga rättigheter efterlevs när en vara produceras, något vi vet är undantag snarare än regel i många av de sammanhang där vår mat och våra kläder produceras. Det handlar om rätten att vara medlem i en fackförening, om att det inte är barnarbete och om att löner betalas ut. Det handlar om att inte låsas in i fabriker på kvällen, att inte tvingas arbeta oskyddad med kemikalier som kortar livstider och om att inte misshandlas eller våldtas av sin arbetsgivare. Det handlar om allt det där som för oss stockholmare är så självklart. Det handlar om problem i andra delar av världen och som inte stirrar oss i ögonen varje dag,

men som vi som kommun, som företagare och som konsumenter påverkar och påverkas av. Det globala är sedan länge också lokalt. Vårt lokala ansvar är därför också globalt.

Stockholm stad är en av Sveriges absolut största arbetsgivare och vi genomför mängder av upphandlingar. I enlighet med de regler som finns inom ramen för EU och Lagen om offentlig upphandling får vi som kommun inte i upphandlingar ställa krav på en viss märkning, men däremot får vi ställa andra kring arbetsrätt och miljö. Vi kan och bör alltid ställa kravet att det som Stockholm stad upphandlar, för våra gemensamma skattepengar, har tillverkats i enlighet med ILO:s åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet. Fairtrade-märkningen kan vara ett sätt för ett företag att garantera att de kraven efterlevs, men det kan också finnas andra sätt. Huvudpoängen är att staden på så vis kan upphandla etiskt, utan att bidra till brott mot mänskliga rättigheter. Det är egentligen inga särskilt kontroversiella krav, tvärtom är det krav jag tror att många av dagens stockholmare förväntar sig att vi som politiker ställer i vår verksamhet. Det är dags att börja leva upp till bilden av ett Stockholm som en stad där social hållbarhet integreras i stadens verksamhet.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. Bifalla motionen
2. I övrigt anföras

Lagen om offentlig upphandling ger idag ett tydligt utrymme att knyta sociala villkor till upphandlingen. Genom att inkludera sociala och etiska villkor i upphandlingen av produkter främjas produktion som utförs enligt riktlinjerna i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, konventionen om barnets rättigheter samt ILO:s grundläggande konventioner. Vi ser att det finns en stor potential i att vässa de krav vi idag ställer i vår upphandling, både när det gäller miljö och mänskliga rättigheter.

Fairtrade City är en diplomering som funnits sedan år 2000 i Storbritannien. Drygt 400 städer är diplomerade runt om i världen, konceptet finns nu i tretton länder. I Sverige diplomerades en första Fairtrade City – Malmö 2006. Sedan dess har ett femtiotal andra kommuner anslutit sig, däribland Göteborg. Diplomereringen innebär ett samarbete med näringslivet och civilsamhället samt att staden förbinder sig att öka den etiska konsumtionen i staden. Sedan kommunfullmäktige behandlade frågan sist så har engagemanget i näringslivet och civilsamhället blomstrat och vi uppfyller idag de allra flesta kriterier för att diplomerar. Det som saknas är politisk vilja.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:60) av Emilia Bjuggren (S) om att Stockholm ska ansöka om och förbereda för att bli en Fair Trade City avslås med vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 28 november 2012

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Tomas Rudin och Olle Burell (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Bifalla motionen
2. Samt att därutöver anföra

Stockholms stad kan genom sin styrka göra en väsentlig skillnad i arbetet för mänskliga rättigheter. Offentlig upphandling kan användas som hävstång för att driva på hållbar teknologi och gynna ansvarstagande företag. Det viktiga är att ta vara på de positiva möjligheter som finns för att främja etisk konsumtion, bland annat genom att ansöka om att bli en Fair Trade City. Det behöver inte innebära att varor och tjänster som uppfyller de etiska kraven utan att ha låtit märka sig inte kan köpas in. Precis som motionären skriver har ett stort antal städer runt om i världen och i Sverige anslutit sig till de fem villkor som krävs för att bli diplomerade som Fair Trade city. Dessa villkor är ett led i och en bit på väg mot en solidarisk handel och överensstämmer i stort med mycket av det vi framför i vår budgetreservation.

Byggnader, mat och transporter har stor miljöpåverkan. De stora besparingar som kan göras genom skärpt miljöanpassad upphandling ska gå till bättre välfärd. Lagstiftning och kommunfullmäktiges mål ska även styra all upphandlad verksamhet. Vi ska kräva att avtal hävs eller sanktion beslutas om leverantör/underleverantör bryter mot ILO:s åtta kärnkonventioner, FN:s barnkonvention, artikel 32 (barnarbete) m.m. Staden ska ha en skärpt diskrimineringsklausul som aktivt tillämpas. Sociala, miljömässi-

ga och etiska krav ska ställas liksom djurskyddskrav. Ett tillgänglighetsperspektiv ska alltid läggas, även när det gäller bokning av hotell, restauranger och hyra av lokaler.

Vi vill att stadens avtal om upphandling av livsmedel ska utformas enligt Miljöstyrningsrådets rekommendationer. Miljökraven ska ställas utifrån var i produktens livscykel som den stora miljöpåverkan ligger. För kött är det produktionssätten som har miljöpåverkan medan det för äpplen kan vara transporterna som har mest miljöpåverkan. För att minska klimatpåverkan från livsmedel ska staden minska köttkonsumtionen och öka andelen vegetarisk mat. Upphandling ska inte bidra till utslagning av närservice. Vi vill införa en paragraf om att våra leverantörer inte får ha koppling till företag baserade i så kallade skatteparadis eller skattefria områden utanför EU/EES-området stadens uppförandekod och anvisningar om upphandling .

Det behövs mer resurser och kompetens till uppföljning för att granska att sociala och miljömässiga krav och avtalsvillkor tillämpas. Dessa krav måste få hög vikt vid utvärderingen. Staden ska i all upphandling verka för att säkerställa god arbetsmiljö och kräva rimliga anställningsvillkor med kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor. Staden måste alltid utvärdera ekonomiska och klimatmässiga konsekvenser av upphandling, inklusive ökad administration, tvister, konsulter samt omstrukturering.

ÄRENDET

Emilia Bjuggren (S) har den 17 oktober 2011 lämnat in en motion till kommunfullmäktige om att Stockholm ska ansöka om och förbereda för att bli en Fair Trade City. Motionären anför att de val som stockholmarna och stadens politiker gör påverkar arbetsmiljö och villkor för människor i andra delar av världen. Enligt motionären har stadens politiker ett ansvar att verka för att i stadens verksamheter främja en utveckling mot social och miljömässig hållbarhet. Motionären anser att en viktig del av ett arbete för hållbar utveckling är att arbeta för att Stockholm ska bli en Fair Trade City. Motionären yrkar därför att kommunfullmäktige ska besluta att staden ska ta initiativ till samarbete med det lokala näringslivet och den ideella sektorn i syfte att förbereda Stockholm för att bli en Fair Trade City, samt att staden ska förbereda en ansökan om diplomering som Fair Trade City.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Fair Trade City är en diplomering för kommuner eller städer som vill förbinda sig att arbeta för en etisk konsumtion. Med etisk konsumtion avses enligt Fair Trade City konsumtion av så kallade rättvisemärkta produkter där hänsyn tagits till mänskliga rättigheter och ILO:s åtta kärnkonventioner under produktionen. Diplomeringen för Fair Trade City innebär huvudsakligen att en styrgrupp där representanter för kommunen ska ingå arbetar aktivt för att få medial uppmärksamhet och med att bilda opinion kring Fair Trade City samt för att öka kännedomen om och konsumtionen av rättvisemärkta produkter inom kommunen.

Stadsledningskontoret konstaterar att frågan om att Stockholm ska ansöka om att bli diplomerad som en Fair Trade City har varit föremål för politiska beslut i staden vid upprepade tillfällen de senaste åren: i en interpellation (2006:28) till finansborgarrådet som besvarades den 11 december 2006, § 6, i en skrivelse till kommunstyrelsen som besvarades den 21 mars 2007, § 8, samt i en motion (2008:32) till kommunfullmäktige som avslogs den 1 februari 2010, § 33. Stadsledningskontoret har yttrat sig över frågan i de båda senare ärendena.

I tjänsteutlåtandet av den 16 januari 2007 (dnr. 329-4612/2006) konstaterade stadsledningskontoret att det inte är tillåtet att kräva en märkning av ett livsmedel eftersom märket i sig inte förändrar produktens kvalitet i förhållande till produkter som uppfyller kravnivåerna för märkning men inte låtit märka sig och att det därför torde vara uteslutet för staden att kräva en viss märkning som exempelvis rättvisemärkt. Kontoret anförde vidare att det inte är självklart att det ligger inom den kommunala kompetensen att ställa krav på hur en verksamhet bedrivs i andra delar av världen; ej heller är det en fråga för kommunen att bidra till opinionsbildning. Avslutningsvis konstaterade kontoret att arbetet med Fair Trade City skulle innebära ett styrande av utbudet på marknaden mot produkter med en viss märkning, vilket vore tveksamt eftersom det torde vara konkurrensbegränsande och sannolikt inte förenligt med kommunallagen.

I tjänsteutlåtandet av den 28 april 2008 (dnr. 329-978/2008) konstaterade stadsledningskontoret ånyo att alla krav som ställs på en produkt enligt lagen om offentlig upphandling dels måste uppfylla de EG-rättsliga grundprinciperna om likvärdighet, icke-diskriminering, öppenhet, proportionalitet och ömsesidigt erkännande, dels ha en direkt koppling till varan eller tjänsten i fråga. Kontorets tidigare bedömning kvarstod därför, att det inte är tillåtet att kräva en märkning av ett livsmedel eftersom märket i sig inte förändrar produktens kvalitet i förhållande till produkter som uppfyller kravnivåerna för märkning men inte låtit märka sig. Stadsledningskontoret konstaterade vidare att Fair Trade Citys koncept i förlängningen skulle innebära att staden, genom den styrgrupp som krävs för diplomering, avsätter resurser för att marknadsföra butiker och företag som tillhandahåller produkter med viss märkning, något som är tveksamt ur kommunalrättsligt hänseende då det tangerar gynnande av enskild. Kontorets sammantagna bedömning var därför att Fair Trade Citys strävan efter att de mänskliga rättigheterna beaktas vid varans framtagande, att arbetare och odlare får skälig betalning för utfört arbete samt att barnarbete och olika typer av diskriminering motverkas, är beaktansvärt, men att det mot bakgrund av ovan anförda juridiska skäl är olämpligt att staden marknadsför rättvisemärkta produkter. Stadsledningskontoret avstyrkte därför förslaget att Stockholm skulle ansöka om att bli Fair Trade City och kommunfullmäktige beslutade att avslå motionen.

Stadsledningskontoret konstaterar att inga förändringar av principiell betydelse har inträffat sedan kommunfullmäktiges beslut den 1 februari 2010. Kontoret anser därför att de juridiska bedömningar som kontoret tidigare har gjort fortfarande äger aktualitet och att motionärens förslag om att staden ska ansöka om att diplomeras som Fair Trade City i likhet med tidigare likalydande förslag bör avstyrkas. Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunstyrelsen beslutar att föreslå kommunfullmäktige att avslå motionen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

Bilaga

2011:60

2011:60

Motion av Emilia Bjuggren (S) om Stockholm ska ansöka om och förbereda för att bli en Fairtrade city

Dnr 305-2038/2011

Stockholm är en del av hela världens utveckling. Händelser på andra sidan jorden och Östersjön påverkar Stockholm och stockholmarna direkt. Vår stad är inte bara landets huvudstad, vår stad är också en europeisk storstad. De val vi stockholmare gör varje dag påverkar utvecklingen i andra delar av världen och vår värld påverkas av det som händer tusen mil härifrån. Vår stad är en aktör i en global värld. De val vi som politiker gör i Stockholm påverkar arbetsmiljön för många människor som arbetar i vår närhet, men också för många människor som bor långt härifrån och vars verklighet och villkor skiljer sig från stockholmarens vardag. Vi har som politiker ett ansvar att i vår verksamhet främja en utveckling mot hållbarhet, såväl social som miljömässig. I det arbetet är en viktig del att genom ett aktivt samarbete med andra Stockholmsaktörer arbeta för att Stockholm ska bli en Fairtrade city.

Fairtrade city är en diplomering till städer som engagerar sig för etisk konsumtion genom att aktivt arbeta för att öka kännedomen om, konsumtionen och utbudet av Fairtrade-produkter. Arbetet med och inom en Fair trade-city leds av en styrgrupp som består av deltagare från privat, ideell och kommunal sektor.

Malmö blev en Fairtrade city 2005. London blev en Fairtrade city 2008 och marknadsför sig som Fairtrade capital. Stockholm kan bli näst, om bara den politiska viljan finns. För att få diplomeringen Fairtrade city krävs att staden uppfyller fem villkor, fem villkor som idag uppfylls av 46 svenska städer och över 1000 städer runt hela jorden. Diplomereringen riktar sig till hela kommunen, inte bara till den politiska ledningen utan också till den ideella sektorn och det lokala näringslivet. Det innebär att det redan från början måste bli ett samarbete där kommunen ihop med den ideella sektorn och näringslivet tar

fram en plan och en styrgrupp som ska arbeta för att göra Stockholm till en stad som tar globalt lokalt ansvar.

Den borgerliga majoriteten i Stockholm avvisade 2008 det socialdemokratiska förslaget om att arbeta för att vår stad skulle bli en Fairtrade city. Sedan dess har antalet Fair trade cities i Sverige nästan fördubblats och antalet städer med diplomeringen växer stadigt i nästan hela Europa. Sedan dess har vi också kunnat se att det arbetssätt för hållbarhet som Fairtrade city-diplomeringen innebär, där politiken samarbetar med näringsliv och ideell sektor, ger resultat. Det land där flest städer har blivit Fairtrade cities, Storbritannien, är också det land i Europa där Fairtrade-marknaden växer mest. Det gör helt enkelt skillnad när städer bestämmer sig för att ta det globala lokala ansvaret.

Med anledning av ovanstående föreslår jag att

1. staden tar initiativ till ett samarbete mellan staden, det lokala näringslivet och Stockholms ideella sektor, i syfte att förbereda Stockholm för att bli en Fairtrade city
2. staden förbereder en ansökan om diplomeringen Fairtrade city.

Stockholm den 17 oktober 2011

Emilia Bjuggren